

1

VAN BROOKLYN NAAR DE BALZAK VAN LONG ISLAND

LEWIS ALLEN REED WERD geboren op 2 maart 1942 in New York, in het Beth El Hospital in Brooklyn. Hij werd vernoemd naar zijn overgrootvader van moederszijde. Zijn ouders heetten Sidney Joseph en Toby Road. Sidney was een slimme, knappe en ambitieuze accountant, Toby een huisvrouw, die door iedereen om haar schoonheid geprezen werd. Drie jaar eerder, op negentienjarige leeftijd, was ze bij een van de vele schoonheidswedstrijden in de stad verkozen tot de 'Koningin der Stenografen'. Het kantoor waarvoor zij werkte, United Lawyers Service, had haar laten deelnemen, en het is tekenend voor haar bescheidenheid dat zij volgens haar alleen maar was verkozen omdat 'de enige echt knappe stenograaf die dag ziek was'. Haar foto verscheen in de *Brooklyn Eagle* en ze werd gekroond op het Stenographers Ball, dat plaatsvond in het Manhattan Center op 34th Street, een lange reeks metrohaltes bij haar leven in Brooklyn vandaan.

Het land had net de Grote Depressie achter de rug en de Tweede Wereldoorlog woedde, maar Brooklyn was een vredige, zij het wat ruige plaats om te wonen. De wijk bestond grotendeels uit minderheden: Italiaanse, Ierse, Joodse en Afro-Amerikaanse buurten grensden aan elkaar en gingen in sommige gevallen in elkaar over. Rijkdom was niet gelijk verdeeld. In tegenstelling tot de hoge torens en de meedogenloze moderniteit van Manhattan, behoorde Brooklyn nog tot de oude we-

reld en kende het de menselijke maat. De gebouwen waren laag en de bewoners van elke buurt konden alles wat zij nodig hadden binnen een paar straten vinden. De immigrantengemeenschappen poogden een precair evenwicht te bewaren tussen het herscheppen van hun vertrouwde omgeving uit Europa en het omarmen van de mogelijkheden die het leven in de Nieuwe Wereld bood.

De ouders van Toby en Sidney waren aan het begin van de twintigste eeuw naar Amerika gekomen; haar familie vanuit Polen, de zijne vanuit Rusland. Sidneys vader, Mendel Rabinowitz, zette een succesvolle drukkerij op en vestigde zich in Borough Park, een overwegend Italiaanse en Joodse buurt. Een overduidelijk Joodse naam als Rabinowitz zou Sidney weinig goed doen als hij het verder wilde schoppen, en daarom veranderde hij zijn achternaam wettelijk in Reed.

De Reeds waren niet religieus en behoorden niet tot een synagoge, al werd Lewis uiteindelijk wel bar mitzwa. Sidney Reed was een uitgesproken man en verachtte georganiseerde godsdienst. Hij had iets van een einzelgänger. Het gezin had weinig vrienden en maakte van geen enkele vereniging in de buurt deel uit. Ze bewoonden een klein appartement in een complex zonder lift. Sidney had een hechte band met zijn jongere broer Stan, die ook een tijdje bij de Reeds inwoonde, maar voor het overige was het gezinsleven van de Reeds hecht en afgesloten. Lewis was het eerste kind en omdat hij de eerste en enige zoon in het Joodse gezin was, werd hij innig gekoesterd.

In de nasleep van de Grote Depressie kostte het Sidney, net als zoveel mannen in die dagen, veel moeite om werk te vinden. Hij was een welbespraakte man die van de Engelse taal hield en had gedroomd van een bestaan als schrijver of advocaat, maar hij koos, in navolging van de wens van zijn moeder, voor een leven als accountant. Toby heette van moederskant Futterman. Ze was met de middelbare school gestopt om te gaan werken en haar familie bij te staan nadat haar vader was overleden.

Voor iedereen was de oorlog een angstige tijd, maar voor de Joden gold dat in het bijzonder. De nazi's bezetten grote delen van Europa en geruchten en berichten over het lot van de Joodse bevolking aan de

andere kant van de Atlantische Oceaan bereikten de Verenigde Staten. Eigen teleurstellingen verdwenen naar de achtergrond en een gevoel van gespannen en precaire dankbaarheid nam de overhand. Een baan hebben, genoeg geld verdienen om je gezin in leven te houden – ja, om in leven te zijn – leken voldoende om dankbaar te zijn. Hopen op meer was het lot verzoeken.

Het Brooklyn waar Lou Reed opgroeide, is gehuld in een waas van nostalgie, en misschien is dat wel terecht. Het lijkt soms alsof de gehele toekomst van de muziekindustrie gesmeed werd door het Joodse Brooklyn van Reeds generatie, waartoe onder anderen Carole King, David Geffen, Neil Sedaka, Clive Davis, Neil Diamond, Gerry Goffin, Seymour Stein en Barbra Streisand behoren. Joodse gezinnen moedigden hun kinderen vaak aan om vooruit te komen, en dat vertaalde zich in creativiteit en ondernemingszin. De praktische bedrijfskant kwam voort uit het inzicht dat overleven in het Amerika van na de Depressie inhield dat je een beroep koos waarmee je de rekeningen kon betalen. De creatieve kant ontsprong juist uit een geheel andere bron, namelijk om eindelijk van je ouders verlost te zijn. Zoals alle immigrantengemeenschappen, probeerden de Joden die naar New York waren gekomen om het achtergelaten thuisland op nieuwe bodem op te bouwen. Dat zorgde voor een gevoel van zekerheid en veiligheid, en als wij op die tijd terugkijken, lijkt dat romantisch en idyllisch. Maar in de ogen van de kinderen en kleinkinderen van die immigranten waren zulke Brooklyn-sjtetls benauwend en hopeloos achterhaald. Amerikaanse muziek, radio, films, televisie – ze maakten bij deze jonge mensen een verlangen naar bandeloze vrijheid los, waaraan hun buurten en kleine appartementen nooit konden voldoen. Deze generatie zou Europa achter zich laten en binnen de populaire kunsten een visie van Amerika ontwikkelen die het prisma zou worden waardoor de gehele wereld het land zou zien.

Het Brooklyn van de jaren veertig en vroege jaren vijftig was voor sommigen een wereld van *egg creams* [drankje van chocoladesiroop, mineraalwater en melk, vert.] en luidruchtige zonovergoten middagen bij Ebbets Field, van mannen die bij kiosken wachtten op de reeds ge-

drukte kranten van morgen om de sportuitslagen te lezen, van vrouwen buiten zittend op de stoep om aan de hitte te ontsnappen, met een oog op hun spelende kinderen en roddels uitwisselend met de burens. Als Reed al oog had voor dat dagelijkse leven of eraan deelnam, dan drong dat op latere leeftijd zeer zelden tot zijn bewustzijn door, en hij heeft zijn herinneringen aan die dagen nooit met anderen gedeeld. Herhaaldelijk omschreef hij zijn jeugd in Brooklyn als een combinatie van huiselijke beklemming en spanningen in de buurt. In zijn nummers zou hij later de rauwheid en het geweld van het leven op straat in New York bezingen, maar toen hij nog een jongen was, vond hij die onprettig – zowel griezelig als ietwat beneden zijn stand. Achteraf kon hij die omgeving zelfs niet romantiseren, hoewel hij zijn jeugd waarschijnlijk slechter afschilderde dan die in feite was. Met zijn verbeelding tot het uiterste gaan was een gewoonte van hem die al vroeg eigen werd.

Reed ging naar openbare school 192 op 18th Avenue, vier straten verwijderd van het appartement. Ondanks de korte afstand, bracht zijn moeder hem naar school, iets wat tegenwoordig weer gewoonte is. Reed herinnerde zich dat hij voor zijn negende niet alleen naar school liep omdat ‘je vermoord werd als je alleen op straat zwierf’. Wat de school zelf betreft, vertelde hij: ‘We moesten in een rij staan op het schoolplein. Er stond hekken met prikkeldraad omheen. De speeltuin was van beton, en tussen de middag pasten oudere leerlingen op ons. [...] We stonden te pissen op straat. Als je moest, stak je je hand op, ging je naar buiten en piste je door het hek. Het had wel iets van een concentratiekamp, geloof ik.’ Het is uiteraard uitgesloten dat leraren in die dagen – of wanneer dan ook – jongens zouden verplichten om door een hek te plassen in plaats van ze naar het toilet te sturen. Misschien deden de jongens dat wel als ze aan het spelen waren en de leraren of oppassers er niet bij waren, en heeft Reed zijn herinneringen door elkaar gehaald om zijn verhaal sterker te maken. Maar goed, als je, hoe ironisch ook, je lagere school met een ‘concentratiekamp’ vergelijkt, is natuurlijk alles mogelijk.

Waarschijnlijk hadden andere mensen in Brooklyn oor voor het

gezing op straat of kenden ze de wondere wereld van de radio, maar aan Reed ging het allemaal voorbij. ‘In Brooklyn viel helemaal niets te luisteren,’ zei hij. ‘De radio bestond niet.’ Samenvattend stelde hij: ‘Ongelukkiger hadden die acht jaar van mijn jeugd in Brooklyn niet kunnen zijn.’ Later zou hij er schertsend aan toevoegen: ‘Ik beschik over zijn zeer weinig jeugdherinneringen. Mijn jeugd was zo onaangenaam dat ik mij volstrekt niets kan herinneren van voor mijn eenendertigste.’ Zijn vader nam hem mee naar wedstrijden van de Dodgers, maar Reed zou later met een wrang gevoel aan die ervaringen terugdenken. De bron van zijn cynisme, beweerde hij, was het vertrek van de Dodgers uit Brooklyn, een zeer verdrietige gebeurtenis voor de literaire Brooklyners uit die tijd, die er niet genoeg over konden schrijven. Reed beweerde dat hij ‘heel veel’ om de Dodgers had gegeven, maar nooit meer van honkbal kon houden nadat het team zich in 1957 – ironisch genoeg was het gezin zelf al jaren eerder uit de wijk vertrokken – in Los Angeles gevestigd had.

Toen Reed vijf was, werd zijn zusje Merrill geboren – bijgenaamd Bunny. Net als veel mensen die destijds in de stad woonden, begonnen de Reeds, nu met twee kinderen, te denken aan een woning in de buitenwijken. De oorlog was voorbij en Amerika ontwikkelde zich tot de grootste economische macht ter wereld. De babyboom was in volle gang en de dichtbevolkte stadscentra begonnen erg veel te lijken op de benauwde omgeving die hun grootouders ooit waren ontvlucht. Het naoorlogse tijdperk in Amerika werd gekenmerkt door het verlangen om een rustig, ordelijk en normaal bestaan op te bouwen, om het Europa van oorlogen en volkerenmoord te vergeten, het verleden van zich af te schudden en in de eeuwig stralende toekomst van Amerika te leven. Zeker, de Koude Oorlog begon vorm aan te nemen en onder de oppervlakte van dit tijdperk zorgde de dreiging van nucleaire vernietiging voor aanhoudende angst. Maar dat vleugje *memento mori* verhevigde dat verlangen naar stabiliteit, een soort onderhuidse razernij om orde te scheppen, alleen maar aan. De snel groeiende economie en de hervormingen van de regering-Roosevelt om de Depressie te bestrijden, de zogeheten New Deal, zorgden ervoor dat in Ame-

rika sociale mobiliteit eindelijk echt tot de mogelijkheden behoorde. Het droombeeld om een eigen huis te bezitten zou voor miljoenen mensen werkelijkheid worden. En toen Sidney Reed het aanbod kreeg om thesaurier te worden bij Cellu-Craft (een bedrijf op Long Island dat, in de geest van *The Graduate*, plastic fabriceerde), kwam ook voor de Reeds dat gedroomde bestaan binnen handbereik. In 1952 verhuisde het gezin naar Freeport, Long Island.

Sidney Reed wilde zijn kinderen op Long Island grootbrengen, onder meer omdat hij ervan overtuigd was dat het veiliger was. Verder was hij ‘van mening dat het eiland meer kansen bood’, aldus Allan Hyman, een goede vriend van Reed uit die dagen, over de vader van Reed. ‘En dat was zoals veel mensen erover dachten.’ Freeport was een van de vele kleine stadjes aan de zuidkust van Long Island dat dienstdeed als slaapstad voor New York. De Reeds gingen er wonen in een tijd dat conformisme niet zozeer verlangd of gewaardeerd werd, maar geëist. Huize Reed – een onopvallend huis uit 1951 in de stijl van een ranch, met drie slaapkamers – stond aan Oakfield Avenue en kostte 10.000 dollar. Veel gezinnen die naar het eiland trokken kwamen uit Brooklyn en waren Joods. De Joden vormden een herkenbare minderheid en Reed werd ingeschreven bij de Congregation B’nai Israel, waar hij drie dagen per week – vol afkeer – naartoe ging ter voorbereiding op zijn bar mitswa. In scherpe tegenstelling tot de identiteitspolitiek van tegenwoordig, was assimilatie het credo op het Long Island van de vroege jaren vijftig. Geen enkele vriend van Reed uit die tijd, Joods of niet, kan zich gevallen van antisemitisme of vooringenomenheid herinneren. Freeport had ook een zwarte gemeenschap en middelbareschoolleerlingen van alle raciale geleidingen gingen met elkaar om, al zouden er in de jaren zestig raciale conflicten uitbreken. ‘Het was geweldig om daar op te groeien,’ zegt Doug Van Buskirk, die bij Reed op school zat. ‘Bijna iedereen aan de zuidkust van Long Island zal zeggen dat je daar in de jaren vijftig altijd en overal rustig kon rondlopen. Als we laat van een feestje terugkwamen, liepen we gewoon door de stad. Het was een heel veilige stad, burgerlijk bijna.’

Hoewel mensen zich met hun eigen stadje aan de zuidkust identificeerden – Freeport, Baldwin, Oceanside en Rockville Centre onder andere – gingen de plaatsjes in elkaar over, zoals ook de klassenverschillen vaag waren. Hogeropgeleide of beter verdienende gezinnen als de Reeds woonden in dezelfde straat als mensen die een winkeltje bezaten of bij nutsbedrijven in dienst waren. Het was een tijd van voor de gestandaardiseerde architectonische praalzucht. Uiteraard bestonden er economische verschillen – een duurder auto, een dienstmeisje, bezit van een boot – maar deze waren subtiel en mensen voelden niet de behoefte om hun rijkdom te tonen of er een kwestie van te maken. ‘Ik geloof niet dat we nadachten over de vraag wie van ons nou in het mooiste huis woonde,’ zegt Judy November, die op de middelbare school, toen haar achternaam nog Titus was, bij Reed in de scheikundeklas zat. ‘Het was een andere tijd. We waren minder materialistisch. Maar naar mijn idee had geen van mijn vrienden in economisch opzicht iets te lijden.’

Tenzij je afstamde van oud geld en dat liet zien – maar dat gold voor niemand in Freeport – was je vermogen of gebrek eraan een privézaak. Niet willen achterblijven bij de mensen in je wijk stond dan ook niet in het teken van een materialistische strijd. Maar ‘wat de buren zouden kunnen denken’ was wel degelijk van belang om het kalme evenwicht van welarend conformisme te bewaren. Dat was immers de reden geweest waarom zoveel mensen zich daar gevestigd hadden. Elk teken van verval of nalatigheid (een onverzorgd gazon, een gehavende auto, bladderende verf) maakte onaangename herinneringen los aan de anonieme, luidruchtige en beangstigende chaos van de drukke stad. En in dat opzicht deed elk gezin zijn uiterste best om het nette en correcte doen en laten te vertonen dat symbool stond voor een bestaan in de buitenwijk. Iedereen die erin geslaagd was tienduizend dollar bij elkaar te leggen en in dat gebied een huis te kopen, was hoogstwaarschijnlijk *comfortable* of *middle class*, om twee vage uitdrukkingen te gebruiken die men destijds in de mond nam – en nog altijd neemt – om klassenverschillen te verdoezelen. En als je in de jaren vijftig naar Freeport was gekomen, dan wilde het zeggen

dat je wortel had geschoten in de bodem van de Amerikaanse droom – en dat je daar zou blijven. Vandaag de dag ziet Freeport er niet veel anders uit. De huizen zijn wel wat opgeknapt en uitgebreid, maar ze zijn niet omvergehaald voor gigantische nieuwbouw. Het is alsof de huizen zelf begrepen hadden dat je Freeport nooit kon verlaten als je er eenmaal was. Wat er was, behoorde in stand gehouden te worden – om meer werd niet gevraagd.

Volgens Allan Hyman was Reeds vader ‘een stille man. Erg op zichzelf. Ik vond hem nogal streng. De grenzen voor zijn gezin en zoon waren duidelijk afgebakend. Vloeken in zijn aanwezigheid was uitgesloten. Hij was gesteld op fatsoen en wilde dat iedereen zich daarnaar gedroeg. Hij verwachtte dat Lou hem en zijn moeder respecteerde. Zo zat hij in elkaar. Mijn vader was niet anders. Ze waren erg behoudend. We moesten ons gedragen aan tafel en ons op een bepaalde manier kleden.

‘Veel ouders van mijn vrienden deden graag mee aan sporten en zo. Het waren mensen met wie je een balletje kon overgooien. Dat vonden ze geweldig. Mijn vader en die van Lou waren niet zo. Lou’s vader zat veel meer in zijn hoofd. Ook was hij erg gierig. Als ik uit eten ging met ouders van mijn vrienden, dan betaalden zij. Maar als ik met Lou en zijn ouders meeding, dan was dat op eigen rekening. Zo van: “Jij hebt een hamburger gehad. Ik krijg één vijftig van je.”’ Wat Toby betreft, zei Hyman: ‘Ze was echt het klassieke voorbeeld van een huisvrouw uit de jaren vijftig: schort om, en voor man en kinderen zorgen. Dat was Lou’s moeder. Ze was heel knap, galant, vriendelijk, echt een heel aardige vrouw. Je kon daar nooit langskomen of ze vroeg of je iets wilde eten, en dan kwam ze met melk en koekjes aanzetten.’ Richard Sigal, een andere vriend van Lou op Long Island, herkent dat beeld. ‘Lou’s vader heb ik nooit echt leren kennen,’ zegt hij. ‘Nee, dan zijn moeder. Ze was ongelooflijk mooi en ontzettend aardig.’ Bunny, de zus van Reed, omschreef haar moeder als een ‘nerveuze vrouw’, die ‘zich tegenover mijn vader heel traditioneel opstelde door altijd een onderdanige rol aan te nemen’.

Freeport mocht dan voor veel mensen aantrekkelijk zijn, voor Reed

was het een gevangenis. Zijn ouders hadden geen grote vriendenkring. Uitstapjes naar Manhattan werden niet gemaakt – geen museum, geen theater, geen circus. Het was een kleine, hechte en beschermde wereld. Long Island te hebben bereikt, leek voor zijn ouders voldoende te zijn, met name voor zijn vader die de saaie regelmaat van het bestaan als een deugd beschouwde. Niettemin hield Sidney van muziek. Hij bezat een omvangrijke (en nauwgezet geordende) albumverzameling en zette thuis vaak platen op: show-tunes, Benny Goodman, bigband-jazz. Maar Reed zou zijn hele leven alleen maar in bijtende termen over Freeport en de omgeving spreken. ‘Hempstead is de balzak van Long Island,’ verklaarde hij in een gedenkwaardige tirade. ‘Het is één groot busstation met flikkers die “hé schatje” tegen je zeggen. Mocht je een of andere zieke crimineel tegen het lijf lopen, tien tegen één dat hij uit Great Neck komt. Iedereen die daar opgroeit, gaat tot het uiterste om er weg te komen. En meestal worden ze sadistische misdadigers die kinderen van vier vermoorden en verkrachten. En dan vinden ze een briefje: “Ik kom uit Great Neck. Wat had je dan verwacht?! Dag mam.”’

Het verzet van Reed zou zich richten tegen zijn vader en tegen het verlangen naar de onaantastbare fatsoenlijkheid waarvoor deze stond. ‘Reed noemde mijn vader altijd een afschuwelijke Republikein,’ vertelt Hyman, wiens vader een succesvol advocaat was. ‘En hij noemde zijn eigen vader altijd een afschuwelijke en walgelijke Republikein. Destijds begreep ik dat niet. Ik wist niks van Republikeinen. Lou was gewoon Lou, dacht ik. Hij probeerde mensen steeds meer te choqueren. Dat vond hij fantastisch, en waarschijnlijk is dat een van de redenen waarom ik hem zo interessant vond. Mijn andere vrienden leken helemaal niet op hem.’

Voor zijn niet-godsdienstig lager onderwijs ging Reed naar de Caroline G. Atkinson Elementary School, waar hij in de derde klas [= groep 6, vert.] kwam te zitten. Brooklyn was voor Reed een tijd van nervositeit en angst geweest, en die gevoelens hielden in Freeport aan. Volgens zijn zus, die psychotherapeut zou worden, had Reed ‘zijn gehele leven te lijden onder angst- en paniekaanvallen. [...] Het werd duidelijk dat

Lou steeds angstiger en meer teruggetrokken werd en zich tegen sociaal verkeer afzette als hij dat niet zelf kon bepalen. Hij bezat een broos temperament.' Maar door de verandering van omgeving kon Reed, net als veel andere kinderen die van New York naar de omliggende gemeenten waren verhuisd, wel een air van grootstedse branie aannemen. Sommige gezinnen in Freeport waren niet uit de stad afkomstig en daardoor kon Reed in ieder geval doen alsof hij het harde leven op straat in Brooklyn kende, wat hem een zeker ontzag opleverde. Belangrijker nog was dat zijn onbeschofte gedrag in het beschaafde Freeport waarschijnlijk minder scherpe reacties zou uitlokken dan in het veel directere Brooklyn. In Freeport kon Reed de stoere jongen uithangen, zonder al te veel repercussies te hoeven vrezen. 'Dat wangedrag begon al vroeg,' aldus Richard Bloom, die bij hem op school zat – en dat zou zo blijven.

Niet lang nadat de Reeds naar Freeport waren verhuisd, begon de jeugdcultuur het schijnbaar roerloze oppervlak van dat decennium te verstoren. De schokgolf van de rock-'n-roll trok door het land, samen met antihelden uit de bioscoop, zoals James Dean en Marlon Brando. Het spookbeeld van de lastige jeugd, het apolitieke tienerverzet tegen het conformisme en tegen de gezapigheid die de Amerikaanse samenleving zo innig had omarmd, begonnen zich af te tekenen. Reed schipperde. 'Lou was een goede leerling,' weet November nog. 'Redelijk serieus. Hij stond niet bekend als een boekenwurm, maar deed wel goed zijn best. Hij werd in onze klas als een verantwoordelijke jongen beschouwd, en veel mensen mochten hem graag.' Zelf zou Reed die tijd in Long Island later 'verschrikkelijk' noemen, maar volgens November 'had hij het wel degelijk naar zijn zin. Hij was helemaal niet vijandig en ik heb me altijd bij hem op mijn gemak gevoeld.' Ook bij scheikunde gedroeg Reed zich, waar hij altijd met November moest samenwerken. 'Hij was ijverig,' vertelt ze. 'Hij liet in ieder geval niks ontploffen als ik in het lokaal was!' Net als zijn vrienden, gaf Reed zich over aan het vermaak dat Long Island te bieden had: tennis, uitstapjes naar Jones Beach, paardrijden, bioscoop, af en toe een boottochtje, vaak mensen zien.

Daarnaast las Reed ontzettend veel. 'Lou en ik waren altijd aan het

lezen,' vertelt Richard Sigal, die vanaf de tweede klas tot aan zijn studietijd bij Lou op school zat, en later hoogleraar in de sociologie zou worden, met afwijkend gedrag als specialisme, waar Reed veel plezier om had toen de twee schoolvrienden van weleer hun relatie als volwassenen zouden voortzetten. 'We hielden van Ian Fleming, de James Bond-boeken,' vertelt Sigal. 'Het was bijna rivaliteit: wie kon als eerste het nieuwe deel te pakken krijgen en lezen? Om vervolgens snel de ander erover te vertellen.' Die strijd strekte zich ook naar andere gebieden uit. 'We tennisten,' vertelt Sigal, 'en het was Connors en McEnroe. We waren volledig aan elkaar gewaagd. Hij won een set, ik won een set. We konden nooit echt op de ander voorkomen en dat irriteerde hem. Hij deed zijn uiterste best om van mij te winnen, en ik van hem. Hij hield niet van verliezen.' Op andere gebieden was het echter onmogelijk om Reed bij te houden. 'Lou liep altijd op ons voor,' aldus Sigal. 'Je mocht destijds op je achttiende drinken, dus we waren een jaar of zestien toen we ermee begonnen. Wij dronken biertjes, maar Lou rookte joints. Dat deed hij nooit waar veel mensen bij waren, maar ik wist dat hij dat deed. En in de tijd dat wij door de *Playboy* bladerden, las Lou markies De Sade en *Het verhaal van O* [erotische roman van Pauline Réage, 1954, vert.], boeken waar ik niet aan durfde, laat staan dat ik ze had weten te vinden.'

In de late jaren vijftig en de jaren zestig begonnen tijdschriften als *Evergreen Review* en uitgeverijen als Grove Press, beide opgericht door Barney Rosset, met het publiceren van werk dat doelbewust het zelfgenoegzame conservatisme van de gangbare cultuur probeerde te ondergraven. Seksualiteit stond in de frontlinie van die strijd. Rosset vocht om ongekuiste versies van D.H. Lawrence' *Lady Chatterley's Lover* en Henry Millers *Tropic of Cancer* gepubliceerd te krijgen, een strijd die hij won. De grenzen tussen seksueel geladen literatuur en seksuele provocatie omwille van zichzelf begonnen te vervagen. *Playboy* publiceerde zijn eerste nummer in 1953, en maand in maand uit stonden naast de prikkelende foto's van ontblote meisjes korte verhalen van literaire zwaargewichten en essays over vrijheden waarin het Eerste Amendement voorzag. Evenzo werden in avant-gardetijd-